

משנה ח'

מְשֻׁנָּה זו עוֹסֶקֶת בְּתַשְׁלוּמֵי נְזִיקִין שֶׁל שְׁנַיִם שֶׁחָבְלוּ זֶה בְּזֶה:
 שְׁנֵי שְׁוָרִים; שְׁנֵי אֲנָשִׁים; אָדָם וְשׂוֹר.
 בְּפֶרֶק א' נִתְבָּאָר בְּקֶצֶרָה כִּי בְשְׁנַיִם שֶׁהִזְקוּ זֶה אֶת זֶה אֵין
 לְקַזֵּז נֶזֶק בְּנֶגֶד נֶזֶק בְּצוּרָה שְׁרִירוּתִית, אֲלֵא שְׁמַיִם כֹּל נֶזֶק
 בְּפָנָי עֲצָמוֹ וּמֵי שֶׁהִזְקוּ גְדוֹל יוֹתֵר מִתְחַיֵּב בִּיתְרָה. מְשֻׁנָּה זו
 מְדַגְיָמָה הִלְכָּה זוּ בְּהִרְחָבָה.¹
 לְהִבְנֵת הַמְשֻׁנָּה נֹכְבֵּר, כִּי שׂוֹר תָּם שְׁנָגַח אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֲלָא
 חֲצִי נֶזֶק וְרֶק שׂוֹר מוֹעֵד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלָם.²

א' בתשרי

יום ה' פר' האזינו

א' דראש השנה

(בבא בתרא ק)

ביאור

בבא קמא פרק ג' ח' = ח'

1 שְׁנֵי שְׁוָרִים תְּמִיִם שֶׁחָבְלוּ זֶה בְּזֶה - שְׁמַיִם אֶת הַנֶּזֶק שְׂאָרַע לְכָל שׂוֹר, וּבִעַל הַשׂוֹר שְׁנִזּוֹק פְּחוֹת מְשַׁלֵּם חֲצִי מִן הַיִּתְרָה לְבִעַל הַשׂוֹר הַשְּׁנִי, כְּדִין שׂוֹר תָּם שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֲלֵא חֲצִי נֶזֶק.

2 הָיוּ שְׁנֵי הַשְּׁוָרִים מוֹעֲדִים - הַמְזִיק יוֹתֵר יִשְׁלַם אֶת כָּל הַיִּתְרָה, כְּדִין שׂוֹר מוֹעֵד שֶׁמְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלָם.

3 הִיָּה אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוֹעֵד - אִם הַמוֹעֵד הִזִּיק יוֹתֵר, יִשְׁלַם אֶת כָּל הַיִּתְרָה.⁷ אִם הַתָּם הִזִּיק יוֹתֵר יִשְׁלַם חֲצִי מִן הַיִּתְרָה.

1 שְׁנֵי שְׁוָרִים תְּמִיִם שֶׁחָבְלוּ זֶה אֶת זֶה, מְשַׁלְּמִים בְּמוֹתֵר חֲצִי נֶזֶק. **2** שְׁנֵיהֶם מוֹעֲדִים, מְשַׁלְּמִים בְּמוֹתֵר נֶזֶק שְׁלָם. **3** אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוֹעֵד, מוֹעֵד בְּתָם מְשַׁלֵּם בְּמוֹתֵר נֶזֶק שְׁלָם, תָּם בְּמוֹעֵד מְשַׁלֵּם בְּמוֹתֵר חֲצִי נֶזֶק.

היום נלמד:

משנה

בבא קמא פרק ג' משנה ח'

גמרא

סנהדרין דף צא/ב

תובנה מרגשת

ההדלפה שחוללה סערה עולמית

לך ולמשפחה

מסכת בבא בתרא

דף ק'

זוהר

בשלח מד:

הלכה

הלכות בניית

הסוכה

הלכה כ"ז-כ"ח

מקורות והערות

א. משנה ג'. ב. תוספות, דף יד, ב, ד"ה. ג. כפי שכבר נתבאר, הלכה זו פרה. ד. הרא"ש מדקדק מלשון רש"י, כי דין זה נאמרה ב"קרו" ובתלודותיה, אך שן ורגל הוא רק כלפי היתרה, כלומר: אם התם הזיק מועדות מתחילתן ומשלמות נזק שלם. ה. הוא רק כלפי היתרה, כלומר: אם התם הזיק

ביאור

4 וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁחָבְלוּ זֶה בְּזֶה, הַמְזִיק יוֹתֵר יִשְׁלַם אֶת מְלֵא הַיִּתְרָה.

5 אָדָם וְשׂוֹר מוֹעֵד שֶׁחָבְלוּ זֶה בְּזֶה, הַמְזִיק יוֹתֵר יִשְׁלַם אֶת מְלֵא הַיִּתְרָה.

6 אָדָם וְשׂוֹר תָּם שֶׁחָבְלוּ זֶה בְּזֶה - אִם הָאָדָם הַזֶּה יוֹתֵר, יִשְׁלַם אֶת מְלֵא הַיִּתְרָה. אִם הַתָּם הַזֶּה יוֹתֵר, יִשְׁלַם מִחֲצִית מִן הַיִּתְרָה.

רבי עקיבא חולק ואומר: השור התם שחבל באדם משלם את מלא היתרה, כי לשיטתו דין חצי נזק לא נאמר אלא לגבי נזקי ממון ולא לגבי נזקי אדם.

לגבי שני שורים שחבלו זה בזה, אם השור השני חבל בראשון בתגובה - פטור השני. אין המשנה עוסקת אלא בשחבלו זה בזה באותה עת, או שהשור השני חבל בו לאחר זמן.¹

לגבי שני אנשים שחבלו זה בזה, אם חבל השני בראשון כדי להציל ממנו, הרי הוא פטור, כי אדם רשאי להגן על עצמו. אך אם חבל בו מתוך כעס, כתגובה, הוא חייב, כי בנגוד לבהמה אדם יכול לשלט על תגובתו.¹

בבא קמא פרק ג' = ח'

4 וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁחָבְלוּ זֶה בְּזֶה, מְשַׁלְּמִים בְּמוֹתֵר נֹזֵק שְׁלֵם. **5** אָדָם בְּמוֹעֵד וּמוֹעֵד בְּאָדָם, מְשַׁלְּם בְּמוֹתֵר נֹזֵק שְׁלֵם. **6** אָדָם בְּתָם וְתָם בְּאָדָם, אָדָם בְּתָם מְשַׁלְּם בְּמוֹתֵר נֹזֵק שְׁלֵם, תָּם בְּאָדָם מְשַׁלְּם בְּמוֹתֵר חֲצִי נֹזֵק. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אִף תָּם שֶׁחָבַל בְּאָדָם, מְשַׁלְּם בְּמוֹתֵר נֹזֵק שְׁלֵם:

מקורות והערות

תחילה נזק כנגד נזק ואין מתחשבים בכך שאחד מהם הוא תם. אולם הפוסקים אינם סבורים כן ולדבריהם גם באופן זה המועד משלם שלושים (ראה תוספות יום טוב, ד"ה מועד). ה. ראה עוד כמה שהעירו לשלם שלושים. הלכה זו היא רק כששני השוורים הזיקו זה את זה כאחת, אזי מקזזים

את המועד בשיעור ארבעים זוז והמועד את התם בשיעור חמישים זוז, הרי הוא משלם את היתרה עשרה זוז, אך אין אומרים ששיעור דמי הנזק של התם "חצי נזק" והרי הוא כמי שהזיק עשרים ועל המועד לשלם שלושים. הלכה זו היא רק כששני השוורים הזיקו זה את זה כאחת, אזי מקזזים

על מה פדאי לדבר בהרחבה - ועל מה לא

ביאור

חכמים לומדים מלשון הפסוק בפרשתנו, "אני אמית ואחיה", שה' עתיד להחיות את מי שהמית, ומכאן רמז מן התורה לתחיית המתים לעתיד לבוא.

"מי יחיה, ומי ימות", אנו אומרים בתפלות ראש השנה בימים אלה, שבהם נכתב דינם של כל באי עולם. בדרך הטבע, המסלול בין חיים ומות הוא תמיד חוד סטרי: כל החיים עתידים למות, ולעמדת זאת אף מת לא חוזר לחיים. עם זאת, אחד מיסודות האמונה היהודית הוא תחיית המתים לעתיד לבוא, שבה יתהפך התהליך והמתים יקומו לתחיה.

רמז לכך מוצאים חז"ל בפרשת האזינו, אותה נקרא בשבת

הקרובה. בפרשה זו מודיע הקדוש ברוך הוא כי "אני אמית ואחיה", ומדויקים חכמינו מלשון הכתובים, שאין הכוונה שימית אנשים מסימים ויחיה אנשים אחרים, אלא שהוא ישוב ויחיה את מי שכבר המית. ומכאן רמז לתחיית המתים מן התורה.

כתב על כך רבנו בחיי, בפרושו לפרשתנו: "ודע כי רבים יתמהו וישאלו, למה לא נזכר ענין תחיית המתים בתורה בפרוש ביון שהוא עקר גדול ופנה גדולה בתורה? וכמה פרשיות התורה יאריך בהן הכתוב ויכפל אותן, ואין בהן ערך כל כך, ואם כן, למה יקצר הכתוב בענין הזה וימטר עקר גדול לרמז מועט?"

אכן, שאלה טובה: מדוע לא כתבה התורה בפרוש ובהרחבה את ענין תחיית המתים, אלא הסתפקה ברמזים דקים לכך?

סנהדרין דף צא/ב

בתיב (דברים לב, לט) "אני אמית ואחיה" וכתוב "מחצתי ואני ארפא", אמר הקדוש ברוך הוא: מה שאני ממית אני מחיה, והדר מה שמחצתי ואני ארפא... מה מחצה ורפואה באחד, אף מיתה וחיים באחד. מיפן תשובה לאומרין אין תחיית המתים מן התורה.

ביאור

משיב רבנו בחיי ואומר: "ותשובת הדבר הוא הענין שפתיבתי לך פעמים, כי דרך התורה לקצר בענינים הנעלמים, וכל מה שהוא נעלם יותר יקצר בו הכתוב יותר ואין הדבור בו אלא ברמז ובקצרה. כי כן תמצא במעשה בראשית, שקצר בענין האור הראשון והאריך ביום שלישי בכריאת האילנות והצמחים".

כלומר, מדבר במגמה חנוכית של התורה, שאינה נמנעת מלדבר בהרחבה על ענינים מוחשיים, אולם ככל שענין מסים הוא נעלם ומפשט יותר - כך היא ממעיטה לדבר עליו. והסבה לכך היא "כי התורה נתנה להמון, ודעת ההמון לא יכילו הענינים השכליים, וכן תמסר התורה אותם אל רמז קטן ודק, יעברו ההמון עליו והיחיד המשכיל יתעורר אליו".

אלו היתה התורה מדברת בגלוי ובהרחבה על נושאים נעלמים כמו תחית המתים, היו ההמונים חושבים שהם מבינים אותם כראוי, ובפעל היו טועים ומשתבשים בהבנתם. לכן העלימה התורה את הענין, והשאירה רמזים שרק החכמים יוכלו לזהות.

בימינו יש מגמה לפרסם ולשתף כל דבר כמה שיותר, לא חשוב למי הוא מגיע. אולם התנהלות כזו יכולה להוביל לטעויות בנושאים העומדים ברמז של עולם. לכן, עלינו להיות זהירים עם הדברים שאנו בוחרים ללמד ולפרסם. לקחת בחשבון מי יכול לשמע אותם, וכיצד זה יכול להשפיע עליו. יש דברים שלא מתאימים לילדים וצעירים; יש רעיונות שלא כדאי שייגיעו לאזניהם של האזיבים שלנו; כל אחד צריך לקחת בחשבון שמלה שלו יכולה להגיע לכל מקום, ולנהל בקפידה את מלותיו, כדי לודא שהמלים הנכונות יגיעו לאזנים הנכונות.

ההדלפה שחוללה סערה עולמית

תובנה
מרגשת

טרסון יומי שיאר לכס את היום

אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

אחת הדרכים לקנות קרקע, היא "קנין חזקה" - לעשות בה מעשה של בעלים. לדגמה: להקיף אותה בגדר.

בדף זה לומדים מחלוקת תנאים: האם אדם שהולך בקרקע נחשב מחזיק בה? רבי אליעזר אומר שזוהי חזקה, ואילו חכמים חולקים. הגמרא אומרת שלשיטת רבי אליעזר יש ראיה מהפסוק, שבו הקב"ה אומר לאברהם

אבינו (בראשית): "קום התהלך בארץ לארפה ולרחבה פי לך אתננה". מדוע אמר לו הקב"ה ללכת בארץ לארפה ולרחבה? כדי שיקנה אותה בקנין חזקה.

ומה יענו חכמים? לשיטתם הקב"ה הורה לו ללכת בארץ, לסימן שהארץ תהיה נוחה להיכבש לבניו.

לא להיות לְבַד בְּדִין

בשלה מד:

תרגום

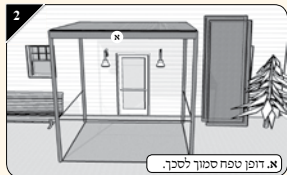
בְּשַׁעַת שֶׁהֵדִין תְּלוּי
בְּעוֹלָם, שְׁלֵא יִפְרָד
אָדָם לְבַדּוֹ, וְלֹא
יְהִיָּה רְשׁוּם לְמַעֲלָה,
וְלֹא יִפְּרִיזוּ אוֹתוֹ
לְבַדּוֹ.

בְּשַׁעַת דְּדִינָא תְּלוּיָא בְּעוֹלְמָא, לֹא
יִתְפָּרֵשׁ בַּר נֶשׁ בְּלַחְדוּדֵי, וְלֹא
יִתְרַשִּׁים לְעֵילָא, וְלֹא יִשְׁתַּמּוּדְעוּן
בֵּיהּ בְּלַחְדוּדֵי.

ראש השנה הנו יום הדין, ומבאר הזהר הקדוש שכאשר ישנו דין בעולם, וכל שכן ביום בו הקב"ה יושב על פסא דין, אין זה הזמן להיות לבד, להיות בנפרדות, ובכך לעורר את מדת הדין שתחטט במעשי האדם וצפונותיו. שהרי אם הקב"ה ידקדק עם האדם בכל פרטי פרטיו וכל סטיות התקן שלו - אין לאדם סבוי לזכות בדין. אף מה יעשה האדם ביום הדין? דבר זה נלמד מהאשה השונמית, זה לשון הזהר הקדוש [מתרגם]: "יהי היום ויבא שמה. ויהי היום, איזהו יום זה? אלא כמו שבארוה. ובא ראה, אותו יום, יום טוב של ראש השנה היה, שבו נפקדו עקרות העולם [שרה, רחל ורחנה] ונפקדים בו בני העולם, קרא לשונמית ואמר לה: אם את צריכה בשבילך אצל המלך העליון על המעשים שבדין? ותאמר: בתוך עמי אנכי ישבת. מה אמרה? אלא, בשעה שהדין תלוי בעולם, שלא יפרד אדם לבדו, ולא יהיה רשום למעלה ולא יפירו אותו לבדו, שהרי בזמן שהדין תלוי בעולם, אותם שרשומים ונודעים לבדם - אף על גב שהם צדיקים, הם נתפסים בראשונה. ועל פן לא צריך לאדם להפרד מן העם לעולם, שבכל זמן רחמי הקדוש ברוך הוא על העם כלם פאחד". הרי למדנו כאן דבר גדול מאוד, והוא שכאשר אדם מתאחד עם נשמת עם ישראל ולא מתפרד לעצמו אזי בכח הכלל הוא זוכה ביום הדין, לכן הרוצה לזכות ביום הזה ירגיש את עצמו כאבר של השכינה הכללית ויתפלל על כלל ישראל ועל כלל העולם, ומתוך כך יקבל ישועה גם לחייו האישיים.

כז. טפח סמוך לסֶכֶף

אם קדם שְׁמִסְכָּף את הַסֶּכֶף מְעַמֵּד דְּפָנוֹת בְּשַׁעוֹר טַפַּח בְּאַרְףָּה כָּל הַסֶּכֶף

סָמוּךְ לְמָקוֹם הַסֶּכֶף [אִיור 2], יִכּוּל לְסַכֵּךְ את הַסֶּכֶף קִדְמָה שֵׁיִסִּים את הַעֲמֻדָּת הַדְּפָנוֹת.⁵⁶ וְאִם עַל פִּי שְׁלַעֲנִין דִּין דְּפָן אֵין דִּי בְּכָף וְאֶלָּא צְרִיךְ דְּפָן גְּבִיבָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים סָמוּךְ לְקַרְקַע, מְכַל מָקוֹם לְעִנְיָן

שֶׁם אֹהֶל דִּי בְּכָף, שְׁסָבּוּף עַל גְּבִי דְּפָנוֹת בְּשַׁעוֹר טַפַּח נִקְרָא אֹהֶל וְשֵׁם סֶכֶף עַל כֵּף, וּמַעֲתָה יִכּוּל לְסַכֵּךְ הַסֶּכֶף קִדְמָה שֵׁיִסִּים את הַעֲמֻדָּת הַדְּפָנוֹת.⁵⁷

כח. מְקוֹם הַעֲמֻדָּת הַסֶּכֶף

אֲדָם שֶׁהַמָּקוֹם צָר לוֹ, וּמִחֲמַת כֵּן עוֹשֶׂה אֶת סֶכְתוֹ סָמוּךְ לְבֵית הַכֶּסֶא אוֹ אֲשָׁפָה, וְהַרְיִיחַ הָרַע מְגִיעַ לְסֶכְתוֹ, מִן הַתּוֹרָה יוֹצֵא יְדֵי חוֹבֵת יִשְׁבִּיבָה בְּסֶכֶף, אֲבָל לֹא יִבְרָךְ שָׁם. אֲךָ אִם יֵשׁ לוֹ מָקוֹם אַחֵר לַעֲשׂוֹת אֶת סֶכְתוֹ, בּוֹדֵאי לֹא יַעֲשֶׂה אֶת הַסֶּכֶף סָמוּךְ לְמָקוֹמוֹת אֵלוֹ.⁵⁸

מקורות והערות

ובקהילות יעקב סוכה ס' ו' מצדד שצריך לכל הפחות ב' דפנות כדי אוהל המבואר בהלכות שבת. ומדייק מדברי ביאור הגר"א שצריך ג' מחיצות עי"ש.

⁵⁷. ס' תר"ה סוף סעי' א' ברמ"א ובמ"ב ס"ק י"א.

⁵⁸. ס' תר"ל במ"ב ס"ק ד' בשם הפרי מגדים במשבות זהב ס"ק א' ובכף החיים שם אות ט'. ועיין בלשונו של הפרי מגדים המובא במ"ב שכתב 'ולא יברך שם ברכת המזון, אולם לפי מה שציין לסי' ע"ט סעי' ב' שנוקטים כדעה א' שם, הוא הדין לענין שאר ברכות ודברים שבקדושה. וכן הוא מפורש בדברי הפרי מגדים בס' תרמ"ג במשבות זהב ס"ק ד' שאסור להזכיר שם השם ודברי תורה.

ובמקום שיש ריח רע שאין הדעת סובלתו, יש לומר שהסוכה פסולה מדאורייתא, משום שאין בזה 'תשבו כעין תדורו' - פרי מגדים ס' תר"ל שם.

⁵⁶. ועיין בפרי מגדים ס' תר"ה במשבות זהב ס"ק ה' שנסתפק האם די במחיצה טפח על פני אורך של שבעה טפחים כדי להכשיר את כל הסוכה, או שצריך טפח לאורך כל הסוכה, ואין די בשבעה טפחים להכשיר את כולה מדין 'פסל היוצא'.

והנה לענין מספר הדפנות, עיויין שם בלשונו של הפרי מגדים שמשמע שדי תיקון זה במחיצה אחת. ובבכורי יעקב ס"ק ה' דייק כן מלשון הט"ז והפרי מגדים. אולם דחה דין זה, משום שבלשון ההגהות מיימוני שהוא המקור לדברי הרמ"א בהלכה זו, כתב **דפנות** בלשון רבים ולא **דופן**, ולכן מסיק שלפני הנחת הסכך צריך לעשות ג' מחיצות ברוחב טפח, ולכל הפחות, באופן שהאחת תהיה באורך שבעה טפחים והדופן שכנגדה באורך ד' טפחים ודופן שלישית המחברת ביניהן על פני כל רוחב הסוכה, ובאופן זה תהיה הסוכה כולה כשרה, אפילו אם היא גדולה.